

Nummer 7
Juli 1965

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTTE.

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

DE PARTIJ VAN MORGEN? MORGEN BRENGEN!

CAMILLE, de beroemde Camille, die niet zo heel ver meer van de honderd jaar is, maar wiens ideeën véél en véél ouder lijken ook al schijnt dat dan vaak niet zo, omdat zij met een even opmerkelijk als merkwaardig jeugdig vuur worden voorgedragen, heeft bij de Belgische verkiezingen een nederlaag geleden. Hij zal - tot grote opluchting waarschijnlijk van veel minder jaren tellende, maar soms senieelere partijbonzen van de Belgische "Socialistische" Partij, niet nogmaals in de Brusselse Wetstraat een zetel bezetten in de Kamer. Die uitslag - een diepe teleurstelling vermoedelijk voor een aantal jeugdige radicalen, die juist op hem hun hoop gevestigd hadden - is voor ons allerminst een verrassing. Want het "radicalisme", waarvan Kamiel de belichaming vormt, is het radicalisme van het verleden, het radicalisme uit de lang vervlogen jeugd van de sociaal-democratie, het radicalisme van de Tweede Internationale, die al lang gestorven is, maar die meer dan een halve eeuw lang door Kamiel is overleefd. Kamiel moge - nog steeds - van brandend vuur vervuld zijn, zijn tegen hem stelling nemende partijgenoten mogen een uitgebluste indruk maken, het lot dat hem thans ten deel is gevallen bewijst opnieuw, dat buiten de partij van nu en onafhankelijk van haar, de "partij van gisteren" geen schijn van kans meer heeft, omdat daarvoor in de moderne verhoudingen iedere werkelijke voedingsbodem is verdwenen.

We spreken over de "partij van nu", waaraan de oude, briljante, van vroeg-burgerlijke en zowel Vlaamse- als Franse cultuur overborrelende Kamiel Huysmans een flonkering en schittering, kleur en fleur verleende. Als "belijder" van een "Marxisme", dat hij in wezen nooit gerepresenteerd heeft, zorgde hij bovendien voor de instandhouding van een mythe, die bij de in België heersende verhoudingen een enkele keer, maar toch hoe langer hoe minder, nog wel eens zijn nut bewees.

Zonder Kamiel Huysmans, wiens rol nu eindelijk definitief schijnt uitgespeeld, is de Belgische "partij van nu" beroofd van een nimbus, van een stralenkrans, die haar geschikt maakt om de rol te gaan spelen van "de partij van morgen", voor welke rol de Nederlandse Partij van de Arbeid zich reeds eerder dan de B.S.P. gereed heeft gemaakt. In die "partij van morgen", vervuld van de zakelijke geest van het staatskapitalistisch tijdperk, waarvan wij de drempel hebben overschreden, waar de idealen van voorheen het veld hebben geruimd voor de massa-psychologie en de reclame-campagnes van de planologen, is géén plaats voor een Kamiel Huysmans, zomin als er plaats in zou zijn voor een Troelstra, die in de laatste jaren van zijn leven al moeilijkheden genoeg beleefde in de "partij van toen".

Die "partij van morgen" is dezer dagen door een harer leden, een zekere drs. Henk Lange, de "partij van morgen brengen" genoemd, een karakteristiek, waarmee

deze jonge intellectueel, met een beroep, dat typisch is voor de managers-maatschappij waarheen wij op weg zijn, maar met opvattingen, die - naar hij zélf verklaard heeft - niet aan de werkelijkheid van vandaag maar aan Troelstra's "Gedenkschriften" ontleend zijn, zijn afkeer van de "nieuwe (partij-)zakelijkheid tot uitdrukking heeft willen brengen.

Bedoelt drs. Lange als hij tegen de in Utrecht geshowde, nieuwe (partij-)mode "môge brenge" zegt, dat in die kledij en met Beatle-pruik, het "socialisme" nooit gebracht zal worden? Laat ons hem er op mogen wijzen, dat zulks evenmin mogelijk was in het manchester-pak van de voormalige A.J.C.-ers en met de traditionele vlechten der AJC-sters, die weliswaar om e i g e n hoofd gebonden waren, maar destijds reeds de binding en vervlechting met de burgerlijke samenleving schenen te symboliseren.

"Doorbraken" in de geest van Troelstra? (Henk Lange in de "Haagse Post" van 24 april) "Morgen brengen". Ze zullen zomin het "socialisme" verwezenlijken of ook maar één stap dichterbij brengen als de "partij van morgen" dat zal doen. Want 't socialisme is het product van de klassenstrijd van de arbeiders en de klassenstrijd van de arbeiders in de moderne samenleving is iets gans anders dan het politieke spel van welke partij dan ook.

Wie, zoals Henk Lange (in een interview door Hans van Straten in "Het Vrije Volk" van 28 mei) van "een doorbraak in eigen klasse" spreekt, die kan niet anders bedoelen (zoals ook Troelstra, waarop hij zich beroept, het eens bedoelde) dan een p o l i t i e k e doorbraak en die heeft er blijkbaar geen oog voor, dat bij ieder werkelijk k l a s s e - o p t r e d e n in onze tijd, er niets meer en werkelijk niets meer "door te breken" valt en dat het er (voor de op de basis van het bedrijf of de bedrijven al werkelijk aaneengesmede arbeiders van alle mogelijke kleur en richting) alleen nog maar om gaat de gezamenlijke tegenstand van zogenaamde "arbeiderspartijen" en ondernemers te doorbréken.

Of het wel juist is om - mede in verband met de P.v.d.A. - van "arbeiderspartijen" te spreken? Nou, wij hanteren het woord alleen maar, omdat zij - zelfs als "partijen van morgen", maar met de tradities van gisteren toch nog wel eens taai worstelend - zichzelf als het zo uitkomt nog believen te noemen en wij plaatsten het woord al tussen aanhalingstekens. Laat dat voor kritische arbeiders, die zich van de verschillen, ja van de tegenstelling tussen hun eigen zelfstandig optreden en het optreden van de "partij van morgen" scherp bewust zijn een geruststelling zijn. Drs. Henk Lange heeft die niet nodig. Die heeft namelijk tegenover de interviewer van "Het Vrije Volk" verklaard, dat "de P.v.d.A. nog altijd een echte arbeiderspartij is". Dat zou een man als Saks, die in zijn dagen de S.D.A.P. een partij van boeren en keuterkapitalisten noemde, al niet met hem eens geweest zijn. Het is in ónze tijd een uitspraak, die absurder is dan ooit. Het bewijst, dat niet slechts een romanticus als Troelstra voor drs. Lange het enig geestelijk voer is geweest, het bewijst óók, dat hij hem met oogkleppen aan gelezen heeft, afgesloten voor ieder vruchtbaar contact met de realiteit.

Wat hij dientengevolge niet ziet, dat is, dat de "partij van morgen" niet de verhoudingen van straks tot stand brengt, maar dat de steeds dichterbij komende verhoudingen van straks, gestalte geven aan de "partij van morgen". In het licht van die komende verhoudingen verbleken Huysmans en Troelstra tot vale schimmen. Maar de klassenstrijd blijft!

=====

WIE PARTIJEN beoordeelt op hetgeen zij van zichzelf beweren, geeft blijk van onvermogen tot juiste analysering. Een juiste beoordeling kan alleen maar gebaseerd zijn op het handelen dezer partijen. Daarom is de brochure "Was de sociaal-democratie ooit socialistisch" zo belangrijk. In deze brochure wordt namelijk uitgegaan van het handelen der sóciaal-democratie. Franco per post 1 gulden.

O N D O O R D A C H T   C O M M E N T A A R

DRS. J. BEISHUIZEN heeft in "Het Parool" van 7 mei een korte beschouwing gepubliceerd over drie "wensen", die - mag men wel zeggen - bovenaan prijken op het verlanglijstje van de gezamenlijke Nederlandse vakbeweging. Die drie wensen zijn: de vermogensaanwasdeling, de medezeggenschap en de wettelijke regeling van het stakingsrecht, die inmiddels door het kabinet-Cals op korte termijn in het vooruitzicht is gesteld.

Die drie wensen, zo betoogt drs. Beishuizen in zijn commentaar, zijn tegenstrijdig. Hij bedoelt het aldus, dat de vermogensaanwasdeling, die "de werknemer direct of indirect tot medeigenaar van de onderneming maakt"... hem "een rechtstreeks belang bij derzelfver uitkomsten doet krijgen" en dat "een staking met dat belang in botsing komt." "De 'filosofie' van de staking", zo schrijft hij, "en die van de vermogensaanwasdeling zijn fundamenteel onverenigbaar." Een soortgelijke onverenigbaarheid constateert hij tussen "staken en medezeggenschap."

Zo op het eerste gezicht schijnen deze kanttekeningen van drs. Beishuizen niet onaardig. Bij nadere overweging echter blijken zij bijzonder ondoordacht. Dat komt, omdat deze commentator zuiver is uitgegaan van de f o r m e l e klankwaarde der diverse begrippen en zich geen ogenblik heeft bezig gehouden met hun werkelijke inhoud. Zeker, hij heeft er, dat kan men niet betwisten, enig oog voor, dat de "werknemerscommissaris", zoals die figuur in het rapport van de commissie-Verdam naar voren wordt geschoven, mogelijk iemand is, bij wie het belang van de onderneming voorrang krijgt en die zal pogen de werknemers van hun stakingsplannen af te brengen. Maar het komt niet bij hem op te concluderen, dat waar een dergelijke figuur gecreëerd zou worden - de praktijk in West-Duitsland bewijst het - van échte "medezeggenschap" van de arbeiders nog geen sprake zou zijn; om van enige z e g g e n s c h a p van de arbeiders maar helemaal te zwijgen.

Ergens in zijn stukje brengt drs. Beishuizen de "medezeggenschap" in verband met een verbetering van de structuur van de onderneming. Daar is hij op het juiste spoor, al vertelt hij er dan niet bij, dat het om een verbetering van die structuur in kapitalistische zin gaat. Maar op de plaats waar hij in die geest schrijft is hij nog niet aan het redeneren toe. Zodra hij daartoe overgaat vat hij het woord "mede-zeggenschap" op in de letterlijke, taalkundige betekenis van het woord. Hij "redeneert" dan - zonder zich daarvan overigens bewust te zijn - in precies dezelfde trant als de Russische vakverenigingsbaas Lossowski of zijn opvolgers, die zeggen, dat de Russische arbeiders niet kunnen staken omdat zij het zélf in de Russische bedrijven voor het zeggen (zouden) hebben. Drs. Beishuizen neemt niet alleen het woord "medezeggenschap" letterlijk, hij doet zelfs net alsof die zogenaamde mede-zeggenschap hetzelfde is als zeggenschap. Alleen zo slaagt hij er in tussen "medezeggenschap" en staken een tegenstrijdigheid te construeren.

Overigens geldt van dat "staken" al precies hetzelfde als wat wij zojuist van de "mede-zeggenschap" hebben verklaard. Het ligt daarbij alleen allemaal nog veel duidelijker. Schreven wij zopas, dat drs. Beishuizen, wanneer hij aan het redeneren toe is, de reële betekenis der zogenaamde "mede-zeggenschap" verdonkere maant om er de formele (taalkundige) betekenis van het woord voor in de plaats te stellen, wanneer hij het over het zogenaamde "stakingsrecht" heeft, vervangt hij niet alleen de reële inhoud daarvan door een formele, maar hij introduceert zelfs een ander woord. Hij spreekt in de eerste helft van zijn stukje over het "stakingsrecht", in de tweede helft daarvan over "staken". Die slordigheid, als men het althans vergoelijkend zo wil noemen, spruit daaruit voort, dat drs. Beishuizen er geen moment bij stil staat, dat de in het uitzicht gestelde wetgeving op het punt van stakingen, een wetgeving is, die het staken de kop in poogt te drukken, omdat zij slechts door erkende bonden geproclameerde stakingen wettig

wil verklaren, de zogenaamde wilde stakingen daarentegen als onwettig beschouwen wil, en dat terwijl praktisch (in het algemeen) alle stakingen in het huidige tijdsgewricht juist wilde stakingen zijn.

Er is dus een dubbele reden, waarom de door drs. Beishuizen geconstrueerde "tegenstrijdigheid" tussen de "mede-zeggenschap" en "stakingrecht" een dwaasheid is. Ten eerste namelijk is de "mede-zeggenschap" geen mede-zeggenschap en ten tweede beoogt het "stakingrecht" eventuele stakingen geenszins in wettelijke banen te leiden, maar op dood spoor.

Met de "tegenstrijdigheid" tussen de vermogensaanwasdeling en het stakingsrecht is het al precies eender gesteld. De dingen liggen hier alleen wat gecompliceerder.

De vermogensaanwasdeling - zegt drs. Beishuizen - máákt de werknemer tot mede-eigenaar van de onderneming. Voor wie weet, dat het hier om het zogenaamde "aandelenplan" gaat, waarbij de arbeiders wel met uitermate weinig dode mussen worden blij gemaakt, is dat boud beweerd. De meest juiste definitie van de vermogensaanwasdeling is, dat zij de arbeiders poogt te suggereren, dat zij op weg zijn mede-eigenaren der ondernemingen te worden. Maar dat zal drs. Beishuizen natuurlijk niet onderschrijven. Hij zal - op zijn hoogst - wellicht bereid zijn toe te geven, dat de vermogensaanwasdeling póógt de arbeiders tot mede-eigenaar te maken. Welnu, zelfs indien men - wat wij niet doen - die definitie als juist beschouwt, wáár blijft dan de zogenaamde tegenstelling tot een stakingsrecht, dat de strijd van de arbeiders een spaak in het wiel probeert te steken? Verre ervan met elkaar in conflict te zijn, lopen zij juist volkomen parallel.

Het zogenaamde stakingsrecht, de zogenaamde mede-zeggenschap en de zogenaamde vermogensaanwasdeling zijn niet onderling tegenstrijdig. Tegenstrijdigheid tussen deze zaken ontstaat eerst, wanneer men van één daarvan - of van alle drie - een verkeerd beeld ophangt. Dat doet drs. Beishuizen. Dat doet óók de vakbeweging. Maar zij doet het toch nog weer op een enigszins andere wijze dan hij. Drs. Beishuizen namelijk zegt - en hij plaatst daarmee een tijdbom onder zijn eigen redenering voor zover die het "stakingrecht" raakt - dat "het met de stakerij in Nederland wel los zal lopen". Dat zegt de vakbeweging niet. Die doet het net voorkomen, alsof zij - zij het dan als uiterste middel - nog wel naar het stakingswapen grijpen zal. Dát is een tegenstrijdigheid, maar een die drs. Beishuizen in feite niet behandelt. Indien hij het wél gedaan had zou zijn betoog veel interessanter zijn geweest. Want ook die "tegenstrijdigheid" bestaat alleen maar in schijn". Zij spruit namelijk logisch uit het wezen van de vakbeweging voort. Hoewel vergroeid met de burgerlijke maatschappij en een officieel orgaan daarvan geworden, kan zij haar functie als officieel orgaan der burgerlijke maatschappij alleen maar vervullen, door zich de schijn te geven, dat zij géén orgaan der burgerlijke maatschappij is. De vakvereniging kan haar arbeidersvijandige rol in de samenleving alleen maar met enige kans op succes spelen, indien zij er naarstig naar streeft de vakbewegingsmythe te handhaven. Wat hier als tegenstrijdigheid verschijnt is in werkelijkheid een schijnbare tegenstrijdigheid, een paradox.

Indien drs. Beishuizen deze paradox, deze schijnbare tegenstrijdigheid voor een wérkelijke tegenstrijdigheid gehouden had, dan zouden wij hem bestreden hebben. Maar dat heeft hij niet gedaan. Hij heeft geen tegenstrijdigheden waargenomen, waar ze schijnbaar te bespeuren vallen, hij heeft tegenstrijdigheden geconstrueerd, waar welbeschouwd zelfs de schijn ervan ontbreekt.

10 mei 1965

=====

N o g   s t e e d s   v o o r r a d i g   d e   b r o c h u r e :

WAS DE SOCIAAL-DEMOCRATIE OOIET SOCIALISTISCH?

Franco per post 1 gulden.

BESCHOUWINGEN OVER GELD EN GOUD.

5

VERONDERSTEL, dat het aanvangskapitaal van een ondernemer 1000 is, waarvan hij 800 uitgeeft voor grondstoffen en machines (constant kapitaal volgens Marx) en 200 voor arbeidskracht, (variabel kapitaal) dan zou indien de geldvoorraad zich niet vermeerderde er slechts 1000 zijn om de plaats van de producten bij de ruil in te nemen, en er werd geen winst gemaakt. Dit hier is een gedacht geval, en dus een onwerkelijkheid, wat alleen moet dienen om de verhouding tussen geld en goederen duidelijk te stellen, wat naar wij menen alleen mogelijk is door er de productie in te betrekken. En inderdaad, niet zoals economen à là prof. Pen beweren, ontstaat de vermeerdering van het geld in de bank, "fabriceert de bank geld" maar doet dit de fabrikant in de fabriek; in elk geval in het fabriekskantoor wordt geld gefabriceerd, d. w. z. ontstaat de vermeerdering van de maatschappelijke hoeveelheid geld. Wat doet de fabrikant die zijn product kan verkopen maar daarvoor niet direct geld kan ontvangen? Hij levert op crediet en wel zodanig, dat hij zelf toch direct het geld opstrijkt. Hij laat de afnemer een brief schrijven, een "wisselbrief" waarin deze verklaart een waarde van 1000 gulden te hebben ontvangen en deze 1000 gulden b.v. drie maanden na dato te zullen betalen. Deze wissel is wat de waarde betreft gelijk aan geld. Toch is het geen "wettig betaalmiddel" en luidt slechts op een ondeelbaar bedrag. In ons voorbeeld is dat 1000 gulden; het zou echter ook kunnen zijn 1851,87 gulden. Als gewoon alledaags betaalmiddel kan de wissel dus niet dienen. Men is ook niet verplicht deze wissel in betaling aan te nemen. Het is dus een zeer beperkt betaalmiddel. De bank neemt echter deze wissel tegen betaling van een zeer lage rente, het disconto, indien de beide partijen de "trekker" en de "betrokkene", die beiden voor het bedrag dat de wissel vermeldt aansprakelijk zijn, hem als solide credietwaardige lieden bekend zijn. Gaat de wissel in andere handen over, ter betaling van een schuld, dan blijft degene die hem in betaling geeft aansprakelijk voor het bedrag. Zo kan door de overdracht de aansprakelijkheid zich uitstrekken tot verscheidene personen, die alle op de keerzijde vermeld worden, en die daardoor de wissel al solider maken. Uiteindelijk komt aan het bestaan van de wissel toch een eind, wanneer hij namelijk voldaan wordt. Stop! zegt nu een oplettende lezer. De fabrikant krijgt van de bank voor zijn wissel 1000 gulden. De wissel geldt voor de bankier ook als geld. Op dat moment is er dus 1000 gulden nieuw geld. Indien echter de wissel betaald wordt, vervalt, dan wordt hij door de betaling met bestaand geld vervangen en er is geen cent nieuw geld in de circulatie. Alles is weer bij het oude.

Dat is zeer juist opgemerkt. Maar drie maanden lang was het niet bij het oude, was er 1000 gulden meer geld in omloop. Wat de wissel betreft weliswaar met beperkte mogelijkheden. En aangezien zowel het in omloop brengen van wissels als het vervallen iedere dag bij duizendtallen plaats vindt, als een steeds stromende rivier, is de stroom breder al naar de productie toeneemt en smaller al naar ze afneemt. Dat is de elastieken gordel die zich legt, niet om de goudkern, maar om de productie. Het feit, dat er iedere dag duizenden wissels vervallen, maar tegelijkertijd er ook duizenden nieuwe ontstaan, tot een steeds hoger bedrag, maakt het verschijnsel tot een "eeuwigdurend" proces en dus als zodanig en niet volgens een eenmalige handeling beoordeeld kan worden.

Doch zegt de niet aflatende kritikus weer: nu is wel de hoeveelheid geld die op de wissels staat vermeerderd, maar nog niet de hoeveelheid bankbiljetten, wettig betaalmiddel. Dat is door deze kritikus weer zeer scherpzinnig bespeurd. Wat moet een bank dus doen, wanneer hij met te veel gebrekkige betaalmiddelen zit en dientengevolge met te weinig die recht van lijf en leden zijn?

Nu weten wij én onze lezers, behalve het feit van de toenemende productie nog één ding heel zeker, en dat is: dat nieuw geld alleen maar kan komen van één

instelling en dat is de Nederlandse Bank, die, laten wij dat er direct bijvoegen het niet voor niets geeft.

Wat geeft een bank aan de Nederlandse Bank om in zijn behoefte aan wettig betaalmiddel te voorzien? Dat moeten waarde-papieren zijn, die bij een wet zijn voorgeschreven. Waarde-papieren zijn alleen waarde-papieren wanneer ze direct of indirect goederen vertegenwoordigen. 1)

Bij geldbehoeften kloppen dus de banken aan bij de Nederlandse Bank, die dan, net als de bankhouder bij onze kaartspelers in de fiches, de bankbiljetten grijpt en ze uitdeelt, doch net als hij niet gratis. Dat laatste dient wél onthouden te worden. Het eigenaardige toch is, dat de Nederlandse Bank, zoals de bankhouder in het kaartspel, de bankbiljetten (de fiches) tegen de kostprijs inkoopt. Dat is voor de bank een te verwaarlozen bedrag. Wat zal die bank dan rijk worden! In geen geval. De bank, de Nederlandse Bank, mag de biljetten alleen maar doen circuleren, ze natuurlijk niet voor eigen gebruik, voor eigen inkopen aanwenden. De biljetten krijgen slechts waarde, wanneer er, weer net als bij het kaartspel, een tegenwaarde voor gegeven is in één of andere vorm. Nog eens kort samengevat ziet het proces er dus zo uit. Er worden producten, waren, waarden in de samenleving gespuid. Er ontstaat een document, de wissel, waarop dit als 't ware bevestigd wordt: "waarde ontvangen". Dit document is wat de waarde betreft gelijk aan geld. Niet wat de vorm en de wettigheid betreft. De particuliere bank schiet hierop geld voor, wettig betaalmiddel. Bij veel van deze transacties kan de bank zelf wettig betaalmiddel te kort komen. Dan doet hij een beroep op de Nederlandse Bank, die het monopolie heeft voor het uitgeven van wettig betaalmiddel, van geld.

Alle waarde-documenten - in de eerste plaats geld - zijn goederen-bewijzen. Hun waarde hangt af van de hoeveelheid producten die zij vertegenwoordigen, en deze zijn het resultaat van arbeid, van menselijke inspanning. De producten zijn "gestolde arbeid" (Marx) en ook het geld vertegenwoordigt dus "gestolde arbeid".

Is het niet duidelijk, dat de "dekking" van het geld louter berust op de goederen, die het vertegenwoordigt, en vervolgens op de arbeid?

1) Daarom was wat vroeger op de bankbiljetten stond: "De Ned. Bank betaalt aan toonder...", pure onzin. Wat zij kon doen was niets anders dan het éne soort geld voor het andere verruilen, wat niet de minste zin heeft. Door de bepaling, dat ieder deze biljetten in betaling moet aannemen is het biljet een schuldbekentenis van de GEMEENSCHAP aan toonder en bepaalt de hoeveelheid product die men er voor krijgen kan zijn waarde. De hoeveelheid goud, die het biljet zegt te vertegenwoordigen, heeft slechts de abstracte functie van "meeteenheid"; daarom is het van geen betekenis of het al of niet door werkelijk goud vervangen wordt, of kan worden. (Wordt vervolgd)

=====

OVER ONZIN EN ARMOEDE

"DE STAKINGEN van na de oorlog hebben in Nederland een bijna bespottelijk karakter gekregen. Ik aarzel om het te zeggen, maar soms vraagt men zich af: Zijn ze nu helemaal gek geworden? Nergens beluistert men een klank van dankbaarheid voor het zeer vele dat is bereikt. Men hoort slechts een blijvende vraag om meer en nog eens meer. Natuurlijk mag men meer vragen, maar dan alleen als men deze eis aan de

toets van de redelijkheid wil onderwerpen."

Deze woorden zijn van prof. mr. N.E. H. Esveld. Hij sprak ze op een juridisch congres in Leiden, dat geheel gewijd was aan het stakingsrecht. Hij betoogde daar o.a. ook:

"In Nederland wil men van twee wallen eten. Men wil een immens raam van sociale zekerheden, van grote luxe, van vrije tijd. En daarnaast koestert men een eng groepsbelang.... Wij leven in een welvaartsstaat. Wij hebben het redelijk of heel goed. Wij moeten leren

minder te denken aan eigen bevrediging en meer leren denken aan groepen die sociaal ver bij ons zijn achtergebleven, elders op de wereld. Het stakingsrecht, dat zestig jaar geleden nog als een onvervreemdbaar en niet te toetsen recht van de arbeider kon worden beschouwd in zijn strijd tegen de economisch sterkere, geldt nu niet meer in zijn absolute vorm. De toestand is radicaal gewijzigd. In onze tijd zijn stakingen alleen nog gerechtvaardigd als de stakers hun motieven durven voor te leggen aan een onpartijdige arbiter en wanneer zij - zo de motieven niet redelijk zijn - de materiële gevolgen van hun misrekening willen dragen..... Die arbiter, dat kan de rechter zijn."(Prof. Van Esveld geciteerd uit het "Algemeen Dagblad" van 25 april 1965).

Eén maand nadat prof. Van Esveld met zoveel nadruk "de welvaartsstaat" als een vanzelfsprekend uitgangspunt nam van zijn beschouwingen, verscheen het rapport van de dr. Wiardi Beckman Stichting over "De laagstbetaalden". De conclusies van dat rapport werden door "Het Parool" samengevat in de éne zin: "Zonder honger toch armoede in Nederland". In dat rapport is er sprake van "de nieuwe armoede, met haar onzekerheid, pessimisme, geringe kansen, laag aspiratieniveau, sociaal isolement, onmacht."

Deze enkele aan dat rapport gewijde zinnen (ontleend aan Het Parool van 22 mei) maken de strekking ervan duidelijk: de laagstbetaalden - ongeschoolden vooral - lijden armoede in vergelijking tot de beter betaalden.

Welnu, armoede is altijd 'n zaak van vergelijking. De beter betaalden namelijk lijden armoede in vergelijking tot managers en bezitters. Niet aan de armoede (van weleer) kan men de armoede (van nu) meten. In het rapport van de Wiardi Beckman Stichting wordt - terecht - opgemerkt dat de armoelijdens van vandaag nog wel duurzame goederen bezitten. Zij zijn relatief arm, zoals iedereen altijd relatief arm of rijk is. Daarbij wordt dan de armoede gemeten aan de rijkdom. Dat is de

enige zinvolle methode en al het gepraat over 'n "welvaartsstaat" is onzin.

Onzin echter - dat wist Shakespeare al - heeft vaak een zin. De zin van het gepraat over "de welvaartsstaat" en "de welvaart" is, dat het zo bij uitstek geschikt is om de verlangens en eisen van de arbeiders mee tegemoet te treden op de manier, waarop prof. Van Esveld dat heeft gedaan. Geschikt, maar dan natuurlijk alleen maar wanneer men 't bespottelijke welvaartsbegrip van deze hoogleraar, een welvaartsbegrip, waarmee meer dan een eeuw geleden een andere hoogleraar, prof. De Bosch Kemper al de draak stak, zonder kritiek aanvaardt. Doet men dat niet, dan vraagt men zich niet af of de stakende arbeiders gek geworden zijn, maar men vraagt zich af of dat soms het geval is met prof. Van Esveld.

De verklaring van alles is natuurlijk zijn eng klassestandpunt. Wie daar op let, voegt ons natuurlijk toe: de professor is niet gek; hij verkondigt precies de beperkte, de relatieve, de halve waarheid, die hij vanuit zijn klasse-positie waarneemt. En wat zou hij anders kunnen? Inderdaad.

Maar wat zou die zogenaamd "onafhankelijke rechter", die over de redelijkheid van stakingen moet oordelen dan wel kunnen? Zou die - rechters plegen nu eenmaal niet uit de arbeidersklasse voort te komen - over redelijkheid en welvaart niet soortgelijke opvattingen koesteren als prof. Van Esveld? En wat is zijn zogenaamde onafhankelijkheid dan nog waard?

Het standpunt van prof. Van Esveld is een klasse-standpunt, een groepsstandpunt, zou hij zelf zeggen. Typisch voor dat groepsstandpunt is, dat hij zich juist tegen het behartigen van groepsbelangen keert. Dat is niet langer bespottelijk, daar zijn zelfs geen woorden voor.

=====

HEEFT U REEDS EEN FINANCIËLE BIJDRAGE AAN "DAAD EN GEDACHTE" GEGEVEN? NEEN?
Wilt u dit verzuim even herstellen?

Boekbespreking:

D E M A N A G E R S I N R U S L A N D

"DE VERBLUFFENDE industriële ontwikkeling in Rusland wordt geleid door een toplaag van hoge functionarissen. Door hun inkomen, hun levensstijl, hun manier van denken, hebben zij bedrieglijk veel gemeen met hun kapitalistische collega's, echter met dit fundamentele verschil, dat zij allen overtuigde communisten zijn. Professor Granick, Amerikaans hoogleraar in de economie, geeft van hun leven en werken een boeiende beschrijving, gekruid met vele eigen waarnemingen en persoonlijke interviews. Hierop aansluitend wijdt hij een heldere beschouwing aan de voortdurende strijd om produktieverhoging en de daaruit voortvloeiende, ook voor de wereldsituatie zo belangrijke, spanning tussen partij en industrie."

Aldus kondigt de uitgever een boek over de Russische managers aan 1), waarnaar wij met bijzondere belangstelling hebben gegrepen.

Die belangstelling laat zich gemakkelijk verklaren. Hebben wij niet sedert jaar en dag verkondigd, dat de revolutie van 1917 in Rusland de weg gebaad heeft voor kapitalistische verhoudingen? Hebben wij er niet al lang vóór Milovan Djilas zijn beroemd geworden boek "De nieuwe klasse" publiceerd op gewezen, dat de klassentegenstellingen van vóór de Russische omwenteling hebben plaats gemaakt voor andere klassentegenstellingen? Hebben wij niet altijd in de l o o n a r b e i d de basis gezocht van de tegenwoordige klassenstructuur in Rusland? Hebben wij tegenover de mythe van de "arbeidersstaat" niet altijd de staatskapitalistische werkelijkheid pogen te schilderen? Hebben wij niet, sinds het moment, dat James Burnham de aandacht kwam vragen voor de betekenis van de managers in de moderne samenleving ook de nieuwe klasse in Rusland als een managerdom gekarakteriseerd? Hebben wij de ontwikkelingen in Rusland - het op dood spoor rangeren van de raden, de terugkeer tot de geldhuishouding na de periode van het "oorlogscommunisme", de groeiende ongelijkheid, de samenwerking met het internationale kapitalisme, de fasen der inwendige partijstrijd, de zigzagkoers van de binnenlandse- en de buitenlandse politiek, de zwendel met het begrip "socialisme", de dictatuur van Stalin en de verzachting daarvan onder diens opvolgers - niet steeds verklaard uit de kapitalistische structuur van het land en de bijzondere historische omstandigheden, waaronder die structuur zich heeft gevormd? Hebben wij niet bij herhaling in de toenemende betekenis van het Russische managerdom de sleutel menen te vinden voor een juist begrip van alle belangrijke gebeurtenissen in Rusland sedert een lange reeks van jaren?

Wie ons standpunt kent, zal licht begrijpen, dat wij ons met grote interesse verdiept hebben in "De Rode Directeur" van professor Granick, een boek, dat blijkbaar de nadruk legde op de overeenkomst tussen de Russische managers en die welke men elders in de wereld aantreft; overeenkomst, die voor ons steeds vanzelfsprekend was.

Voor prof. Granick - dat werd ons uit de eerste regels van zijn werk al duidelijk - bestond die vanzelfsprekendheid niet.

"Enige jaren geleden", zo vangt hij zijn beschouwingen aan, "voltooide ik een

---

1) David Granick, "De Rode Directeur", "een studie over de staffunctionaris in de Russische industrie". Het boek verscheen in de Floretreeks van de n.v. De Arbeiderspers (290 blz., f 6.50). De oorspronkelijke uitgave verscheen in 1960 in Amerika onder de titel "The Red Executive". De schrijver doceerde o.m. in de Verenigde Staten aan 't Carnegie Institute of Technology.

boek over de praktijk van de sovjet-bedrijfsvoering. Bij het lezen van sovjet-vakbladen en -periodieken op het gebied van handel en industrie had ik een systeem van bedrijfsvoering ontdekt dat radicaal verschilde van de formele structuur zoals die in de sovjet-handboeken werd beschreven. Ik was er vol van. Hier, meende ik, had ik het ware verhaal gevonden over een systeem van bedrijfsvoering dat volslagen anders was dan het Amerikaanse. En zeker gaf het geschetste beeld weinig overeenstemming te zien met de algemeenheden over het Amerikaanse zakenleven die ik gelezen had in boeken over theoretische economie en formele organisatieprocedures.

Toen raakte ik in gesprek met mensen die veel beter dan ik op de hoogte waren van de praktijk van het Amerikaanse zakenleven. Ook zij stonden verbaasd over het beeld dat ik me had gevormd van de sovjet-bedrijfsvoering. Maar de reden van hun verwondering was juist tegengesteld aan de mijne. De Russische managers gebruiken dezelfde trucjes als wij! zeiden zij. De Russen zitten met dezelfde problemen op het gebied van de organisatie, en lossen die op dezelfde manier op. Hun managers omzeilen de formele voorschriften van hun firma's op dezelfde manier als wij dat doen. Ik had de wereld van de Amerikaanse bedrijfstechneek opnieuw ontdekt, zeiden ze."

Men ziet het: het is met die ontdekking gesteld als met de grote ontdekking van Columbus en met zovele ontdekkingen of uitvindingen 2). Columbus vónd Amerika, maar dácht dat hij Indië gevonden had. Granick vond - figuurlijk gesproken dan - eveneens Amerika toen hij zich een ontdekker van het bolsjewistische Rusland waande.

- 2) Het is bekend, dat de Duitse monnik Barthold Schwarz goud wilde maken toen hij het buskruit uitvond. Hij vermoedde weinig, dat de nazaten van de derde stand en koloniale imperialisten met behulp van 't buskruit meer goud "gemaakt" hebben dan waarvan hij ooit droomde.

+++++

NOG EEN STEM OVER
DE GELYKENIS TUSSEN
RUSLAND EN AMERIKA

"DE MANIER, waarop in de Russische industrie geproduceerd wordt, de Russische techniek en de Russische methode van organisatie, zal zich ook in de toekomst in bijna niets van productiemethoden, techniek en organisatievormen in de kapitalistische landen onderscheiden, afgezien dan van die verschillen, die een gevolg zijn van en samenhangen met het wat plompe karakter van de plan-economische decreten en de controle op de naleving ervan.

Alle voorstellen van de jongste tijd - gelijk bijvoorbeeld het veelgeprezen plan van de Russische econoom Li-

berman (die met Leontjew en Trapeznikow de mening is toegedaan, dat het winstprincipe de enige juiste maatstaf is bij het beoordelen van de bedrijfsresultaten) - lopen hierop uit, dat de Russische economie nog sterker op de kapitalistische economie gaat lijken.

Het nieuwe partijprogram van 1961 bevat op economisch gebied niets aan opvattingen, eisen of toekomstperspectieven, dat men niet eveneens zou kunnen aantreffen in ieder willekeurig economisch opstel in het westen over de taak en de mogelijkheden ener industriële samenleving."

Prof. HANS RAUPACH
in "Sovjet-Studien"
tijdschrift van het
Instituut voor de
studie van de USSR
in München, no. 17
december 1964.

+++++

Juist dat feit echter, de bij wijze van spreken theoretische onschuld van de Amerikaanse hoogleraar, maakt zijn onderzoekingen voor ons alleen maar interessanter. Niettegenstaande hij kennelijk steeds overtuigd geweest was van een wezenlijk verschil tussen Rusland en b.v. de Verenigde Staten hadden de harde feiten hem blijkbaar van de wezenlijke overeenkomst tussen Rusland en Amerika overtuigd. Wij konden dat ook onmiddellijk afleiden uit wat hij op de hierboven geciteerde woorden terstond laat volgen:

"Ik moest aan deze belevenis terugdenken, toen ik onlangs een interview las met Anastas Mikojan, de Russische handels-tsaar. De Amerikaanse reporter was van oordeel dat, als Mikojan werkzaam zou zijn bij een Amerikaanse firma, het niet lang zou duren of hij zou er de eigenaar van zijn. Deze veronderstelling leek op het eerste gezicht onwaarschijnlijk, maar als men er langer over nadacht, werd zij heel aannemelijk. Want Mikojan is iemand, die het ver heeft gebracht en die lang een zeer voornamende positie heeft weten te behouden in een systeem van bedrijfsvoering waar de rivaliteit zeer scherp is. Als de structuur van sovjet-bedrijfsvoering in de praktijk zoveel lijkt op die in Amerika, dan is het te verwachten dat men in beide landen als hoogste leiders ongeveer gelijke mensentypen aantreft."

Over dat mensentype nu gaan de volgende bladzijden van prof. Granick's boek. Hij toont daarin overtuigend aan, dat de Amerikaanse manager en zijn Russische collega inderdaad behoren tot hetzelfde type: het type van de moderne kapitalistische ondernemer. Als manager zijn zij geen van beiden "kapitalist" in de klassieke betekenis van het woord. Maar als manager gedragen beiden zich als kapitalisten. Denkt de Amerikaan in dollars, de Rus spreekt uitsluitend in termen van roebels en kopeken 3).

Granick somt uitvoerig de punten van overeenkomst, maar ook de verschillen op tussen de Russische en de Amerikaanse industriële leiders. Telkens blijkt daarbij, dat de verschillen van ondergeschikte-, de overeenkomsten daarentegen van doorslaggevende betekenis zijn.

Nemen wij het voorbeeld, dat de Russische manager - zoals de Nederlandse uitgever het formuleerde - een "overtuigd communist" (moet heten: bolsjewiek!) zou zijn. De uitgever, wij zagen het in de aanhef van dit opstel, noemt dat een fundamenteel verschil. Maar zó fundamenteel is het voor prof. Granick hélemaal niet. Hij zegt erover:

"Laat ons eens het feit beschouwen dat onze Moscoviet lid is van de Communistische Partij. Is dit werkelijk van belang? Hebben zijn opvattingen omtrent meerwaarde of Communistisch China invloed op de manier waarop hij elektrische meetapparaten produceert? Het is duidelijk dat hij niet op de eerste plaats een politicus is die toevallig ook nog een fabriek leidt. Is die politieke kant van de zaak überhaupt wel van belang?" 4)

3) Granick, pag. 11/12.

4) Wij zijn het volledig met prof. Granick eens. Wij vinden, dat hij zelfs meer gelijk heeft dan hij zelf wellicht vermoedt en wij zouden aan zijn woorden iets willen toevoegen. Belangrijk is niet wat de bewuste Moscoviet omtrent de meerwaarde denkt, belangrijk is, dat er in zijn fabriek door de arbeiders meerwaarde geproduceerd wordt! Maar dat is iets, dat - als wij het goed zien - prof. Granick volstrekt niet in de gaten heeft, niet in Rusland en niet in Amerika. Hij moge, naar wij hebben vastgesteld, als economisch onderzoeker een ontdekking à la Columbus hebben gedaan, het economische ei-van-Columbus heeft hij niet gevonden, zomin als hij in dit opzicht het economisch buskruit heeft ontdekt.

De paragraaf waarin deze woorden van Granick voorkomen draagt als opschrift een vraag. Die vraag luidt: "Toch broeders?" Een regelrecht antwoord erop geeft Granick niet, hier niet en nergens in zijn boek. Maar uit het totaal van zijn uiteenzettingen valt af te leiden, dat hij haar stellig in positieve zin beantwoordt. Naar Granick's mening is de Russische manager ontwijfelbaar een kapitalistische broeder, een duidelijk familielid van de Amerikaanse.

Granick behandelt in zijn boek niet alleen de - zo opvallende - familie-gelijkenis, hij houdt zich ook bezig met de familie-geschiedenis, van zowel de Amerikaanse- als de Russische tak van het managers-"geslacht". En ook daar constateert hij een grote mate van analogie. Het Russische ("familie"-) patroon, zegt hij 5), past rechtstreeks in het Amerikaanse. In die zin bijvoorbeeld, dat de industriële leiders in beide landen allen tot hetzelfde milieu behoren en dat arbeiderskinderen nauwelijks tot dat milieu doordringen.

Onze Amerikaanse professor is door dat feit verrast, omdat hij iets totaal anders had verwacht. Wierp de revolutie van 1917 niet de bestaande klassenstructuur omver? Werden kinderen met een bourgeois-afkomst niet opzettelijk achtergesteld bij hen, die uit een proletarisch milieu kwamen? Zij werden het, betoogt Granick, maar desondanks wordt "de weg naar promotie" in Rusland door dezelfde sociale groepen beheerst als in Amerika. "Zelfs de Russische Oktoberrevolutie", schrijft hij, "kon het traditionele patroon (van de kapitalistische klassensamenleving, voegen wij er aan toe) niet verbreken" 6).

Bijzonder interessant zijn de vergelijkingen, die Granick trekt tussen de situatie in Rusland van 1936 en die van het huidig ogenblik. Hij produceert een grafiek, waaruit blijkt, dat de zonen van de hoofden van industriële afdelingen en van hoofdingenieurs in '36 de meeste kans hadden manager te worden en dat destijds deze kans voor de zonen van fabrieksdirecteuren niet opvallend groot, om niet te zeggen bijzonder klein, was. Dat verschil in mogelijkheden voor directeurszootjes en ingenieurszootjes lijkt op het eerste gezicht bijzonder vreemd. Maar Granick heeft er een afdoende verklaring voor.

"Deze fabrieksdirecteuren", zegt hij, "werden in aanzienlijke mate gekozen als politieke figuren, aan wie de taak was opgedragen erop toe te zien dat de wil van de Communistische Partij werd opgevolgd in de fabrieken. Veertig procent had nauwelijks lager onderwijs genoten. Deze mannen verdwenen vrijwel allemaal tijdens de grote zuiveringen van de jaren 1936 tot 1938, en hun plaats werd ingenomen door afgestudeerde ingenieurs...." 7)

Ziehier met de uiterste soberheid aan woorden, het verhaal van de geboorte van "de nieuwe klasse", dat door Granick dan nog wordt aangevuld met de opmerking, dat in de jaren na 1935 en '36 het aantal nieuwelingen uit het ingenieursmilieu in de topleiding voortdurend toenam en dat de leiders in de volgende tien jaren voor een groot deel uit deze groep worden gerekruteerd.

Het beeld, dat professor Granick van deze "nieuwe klasse" schildert laat

---

5) Granick, blz. 47, 48 en 49.

6) idem, blz. 49.

7) Granick, blz. 48. Over de vraag of de schrijver hier een wel helemaal juist beeld ophangt en of de ontwikkeling tijdens en na de grote zuiveringen inderdaad die geweest is, die hij meent waar te nemen, zijn de meningen in de redactie van "Daad en Gedachte" verdeeld. Wij stellen ons voor te zijner tijd uitvoeriger en dieper op deze kwestie in te gaan.

Dit kan echter nog wel even duren, omdat we momenteel midden in de vakantie-periode zitten en een uitgebreide discussie dus moeilijk is.

aan duidelijkheid niets te wensen over. Wij kunnen hem natuurlijk niet door alle bladzijden van zijn vrij omvangrijke studie op de voet volgen. Wij moeten ons er toe beperken hier enkele van zijn meest karakteristieke uitspraken te citeren en wij moeten ons onthouden van verder commentaar. Maar aan dat laatste bestaat ook nauwelijks behoefte. Men luistere maar:

"Het inkomen van de Russische manager verhoudt zich ongeveer tot dat van de gemiddelde Russische arbeider zoals 't inkomen van de Amerikaanse manager zich verhoudt tot dat van de Amerikaanse arbeider."

"Beide groepen (de Amerikaanse en de Russische managers) zijn afkomstig uit grotendeels gelijksoortige sociale klassen."

"Er bestaat geen twijfel aan, dat de managers tot een klasse behoren, die zich sterk onderscheidt van de Russische bevolking in haar geheel en die bovendien zeer eenzijdig uit de verschillende in de Sovjet-Unie bestaande groepen is gerekruteerd."

"Een onderneming kaapt (ook in Rusland) de beste bedrijfsleiders weg waar zij die maar kan vinden... Het feit dat men elders een betere positie aangeboden krijgt wordt als geldige reden beschouwd om ontslag te nemen.... Het is de gewoonste zaak van de wereld dat managers van de ene fabriek naar de andere overgaan... Bij dit alles komt de Communistische Partij niet ter sprake..."

"Ondanks alle formele centralisatie schijnt 't dat de individuele fabrieksdirecteur in Rusland er veel beter in slaagt zijn eigen kleine rijkje op te bouwen dan zijn collega in een grote Amerikaanse onderneming."

"Sedert de dagen van de revolutie heeft de rode directeur een lange weg afgelegd. Tegenwoordig is hij de academisch gevormde ingenieur met een degelijke technische en administratieve scholing. Hij heeft maar weinig meer gemeen met de vurige partijfiguur uit de begindagen, wiens geloofsbrieven bestonden uit de jaren die hij in tsaristische gevangenschap had doorgebracht, geslaagde ontsnappingen uit de ballingschap, en zijn talent om de massa door hartstochtelijke redevoeringen in beweging te brengen. Maar de directeur uit onze dagen is evenmin de bourgeois-directeur van de jaren 1927-1935, die ondanks zijn mogelijke capiciteiten gewantrouwd werd als een vijand van de revolutie en een potentiële saboteur. De hedendaagse topfunctionarissen bezitten naast hun gedegen opleiding de politieke zekerheid en macht, die hun de vrijheid laten om van hun opleiding een creatief gebruik te maken."

Dit laatste citaat, aan het "Nawoord" van professor Granick's boek ontleend, legt er nog eens de nadruk op, dat de door hem geportretteerde managers-klasse - die hij schildert tijdens haar universitaire opleiding, in haar woonmilieu, bij haar dagelijks leven en haar ontspanning, bij haar werk in de fabriek, wier methode van zaken doen hij beschrijft, zo goed als haar streven naar productievergroting, haar conflicten met overgeleverde wetsbepalingen, haar manier van organiseren, haar wijze van programmering en budgettering, haar geloof in wetenschappelijke research en haar systeem van bedrijfscontrole (en dat allemaal even "Amerikaans") - een n i e u w e klasse is.

Maar die nadruk wordt gelegd ondanks professor Granick en bepaald zónder dat hij zulks bedoelt. Want het is het merkwaardige van zijn studie, dat hij daarin, niettegenstaande alle bewijzen, die daarvoor door hem zelf gebracht worden, met stelligheid ontkent, dat het Russische managerdom een "nieuwe klasse" zou zijn. Alleen al een vergelijking van dat standpunt met de weinige citaten die wij gebracht hebben, laat duidelijk zien, hoe vreemd of die zienswijze wel is. Zij verdient, menen wij, een afzonderlijke bespreking in een apart artikel, dat in het au-

gustusnummer van "Daad en Gedachte" zal verschijnen. Voor een eerste kennismaking van de lezer met zijn boek geloven wij, met het bovenstaande te kunnen volstaan. Wij geloven, geheel los van een aantal duidelijke meningsverschillen tussen prof. Granick en ons, zijn werk bijzonder belangwekkend te mogen noemen. Hier en daar echter vertoont het opmerkelijke kwaliteitsverschillen. Wij komen daarop nog wel nader terug.

=====

VERDACHTE ERKENNING

HERINNERT u zich uit de achter ons liggende jaren nog wel het vele gepraat over de "welvaartsstaat"?Ondernemers, politieke partijen, vakbonden en de eerste de beste burgerman, de kapitalistische pers en wie zich verder maar geroepen voelde om mee te blaten, verkondigde om het hardst, dat het de arbeider in onze tijd zoveel beter ging dan vroeger.Men haalde er als het moest statistieken bij behalve dan die van de vermogensaanwasbelasting, de vennootschapsbelasting, het aantal millionairs en de investeringen.

Hoe het zij, wie daartegenover, gelijk wij, verkondigde, dat men de welvaart in absolute cijfers niet kon meten, dat men de positie van de arbeider vergelijken moest met de positie van beter bedeeden in de maatschappij, die kon zich temidden van de welvaart-

verheerlijkers maar nauwelijks verstaanbaar maken.

Dezer dagen echter hebben wij steun gekregen van een zijde, waarvan wij het waarlijk niet verwacht hebben.

Dr. J.G.H. Tans, de nieuwe voorzitter van de P.v.d.A. heeft namelijk in een rede te Utrecht verklaard, dat de welvaart de armoede niet heeft doen verdwijnen.

Natuurlijk zijn wij het daarmee eens. Wij hebben zelf nooit anders betoogd. Maar wij willen eerlijk bekennen, dat wij dergelijke opmerkingen, van die zijde een beetje verdacht vinden. Houdt deze erkenning van de realiteit soms verband met het naderen van verkiezingen? Wil de partij van Tans, de partij van straks zijn, die nog wat redt als over het hoofd der "socialistische" ministers de kritiek los barst ener mogelijk teleurgestelde massa?Voor onmogelijk houden wij deze veronderstelling bepaald niet!

=====

C H I N E E S C O M M E N T A A R

IN HET FEBRUARI-NUMMER van "Daad en Gedachte" werd in een beschouwing, getiteld "Een Sinoloog over de Chinese politiek", aandacht besteed aan de tegenstellingen tussen Rusland en China. De oorzaak van die tegenstellingen wordt in die beschouwing gezocht in de verschillen in maatschappelijke ontwikkeling tussen beide landen. Er wordt op gewezen, dat de val van Chroestsjew, in oktober van het vorige jaar, niets met het conflict tussen Moskou en Peking had te maken, daarentegen alles met het conflict tussen de opkomende "managers"-klasse en de partij in Rusland zélf. Er wordt in uiteengezet, in zeer beknopte vorm, dat Kosygin en Bresnjev, de nieuwe machthebbers na Nikita Chroestsjew, in sterker mate de exponent van de managers zijn dan het geval was met hun voorganger en dat het derhalve dwaas zou zijn om van de veranderingen in het Kremlin een Russisch-Chinese toenadering te verwachten, een verzachting van het conflict, dat sedert jaar en dag de twee staten Rusland en China verdeeld hield.

Wat onze mening aanvankelijk scheen te logenstraffen, dat was de interpretatie, die men in Peking van de gebeurtenissen gaf. De Chinese bladen gaven op de gebeurtenissen in het Kremlin een bijzonder welwillend commentaar. Maar wat onze zienswijze al spoedig scheen te bevestigen, dat waren enkele uitlatingen in het

Kremlin. Op 20 december kwam de "Prawda" met een artikel, waarin de politiek van coëxistentie werd verdedigd tegen de Chinese kritiek.

Nu is het zover, dat ook de Chinezen hun aanvankelijke (en misplaatste) juichtoon hebben laten varen en de realiteit beginnen te beseffen. Volgens een bericht in "Het Parool" van maandag 14 juni, afkomstig van de Moskouse correspondent van dat blad, hebben de Chinese kranten zondag 13 juni twee felle aanvallen op de tegenwoordige Russische leiders gericht en gezegd, dat zij een "bedekter, behendiger en gevaarlijker" soort revisionisme toepassen dan oud-premier Chroestsjew in zijn dagen deed. "De bevoorrechte klasse in de Sovjet-Unie", aldus de Chinese bladen, "heeft zich niet van Chroestsjew ontdaan omdat hij een revisionist was, maar omdat hij te stom en te berucht was en omdat hij was vastgelopen met zijn binnen en buitenlands beleid."

Niet elk woord van dit Chinese commentaar zouden wij willen onderschrijven. De kritiek op Rusland is véél te persoonlijk, gaat veel te weinig uit van de maatschappelijke achtergronden. Maar zij is niettemin opmerkelijk. Want zij onderstreept nu onze zienswijze, dat Bresnjev en Kosygin als exponenten der "managers" verder van Peking af staan dan met hun directe voorgangers het geval was.

+++++

P R A K T I J K   E N   T H E O R I E

Ik:	Ja, maar de sociaal-democratie heeft altijd naar partijmacht gestreefd. Dat kan toch nooit in overeenstemming zijn met wat wij onder socialisme verstaan.	Ik:	En de Engelse, de Belgische, de Franse en alle andere partijen van de zogenaamde neutrale staten dan? Waren die dan voor de komst van het Russische despotisme?
Hij:	Maar de oude Liebknecht heeft verklaard, dat sociaal-democratie en staats-socialisme onverzoenlijke tegenstanders zijn.	Hij:	Ja, maar Marx heeft gezegd.....
Ik:	En toch heeft de sociaal-democratie altijd met <u>staat</u> en <u>kapitalisten</u> samengewerkt.	Ik:	En het neerslaan van de Roeropstand in maart/april 1920 in Duitsland?
Hij:	Ja natuurlijk, zij moest gebruik maken van de tegenstellingen, die er onder de kapitalisten waren.	Hij:	Ja, maar Cunow tekent aan.....
Ik:	Maar in de praktijk kwam dat neer op een innige samenwerking tegenover de arbeiders.	Ik:	En weet je één voorbeeld te noemen, dat de sociaal-democratie naast de arbeiders stond en tegenover de bourgeoisie?
Hij:	Ze hebben toch altijd zelf beweerd voor de arbeiders en voor het socialisme te zijn.	Hij:	Maar Engels beweerde.....
Ik:	Maar de praktijk? Was het samengaan met de bourgeoisie in de oorlog van 1914-1918 óók socialistisch en in het belang van de arbeiders?	Ik:	Wat al die mensen beweerd hebben interesseert me geen zier. Het gaat er alleen om wat de sociaal-democratie altijd heeft <u>gedaan</u> .
Hij:	Ja, maar dat moesten de Duitse sociaal-democraten wel, want anders was Duitsland overspoeld door het Russische despotisme en het Russische feodalisme.	Hij:	Ja, nu kun je toch echt merken, dat ik de man van de praktijk ben en jij de theoreticus die met z'n studiekop zit gebogen over de microscoop in het marxistische laboratorium.
		Ik:	sta eindelijk met m'n mond vol tanden en begrijp nu, dat ik uitspraken van Marx, Liebknecht, Engels e.a. uit m'n hoofd moet leren om óók 'n man van de praktijk te worden.

Theoreticus.